

Pygamberimiziň keşbi, ahlagy we edebi: Adalaty

Category: Kitapcy, Pedagogika we edep-terbiýe

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Pygamberimiziň keşbi, ahlagy we edebi: Adalaty PYGAMBERIMIZIŇ KEŞBI, AHLAGY WE EDEBI

► ADALATY

Pygamberimiz adalatly adamdy, ol ýekeje adamynyň hem hakynyň kemsidilmeginiň deňinden gözünü ýumup geçmezdi. Ahlaklylygyň aýrylmaz bölekleri dogruçyllyk bilen adalat pygamberimize mahsusdy. Adamlar ony ýaşlygyndan bäri: «Emin hem ymamdar kişi» diýip, tanaýardy. Söwdagär ýoldaşlary ol barada: «Kişiniň hakynam iýmez, kişä hakynam iýdirmez. Hak-hukuk meselesinde kişiden ýüz görmesi ýokdur» diýip, gürrüňini ederdi.

Hezreti pygamberimiz (s.a.w) yslama açyk çagyrmak rugsat edilende ol Sada baýyrlygynda durka kureýşlerden: «Şu dagyň aňyrsyndan duşman atlylary size tarap çozup gelýär» diýsem ynanarmysyňyz?» diýip, soranda, olar: – Hawa ynanarys, sebäbi şu çaka çenli seniň bizi aldan ýeriň ýok – diýip, jogap berdiler. Mekge döwründe inkär edijiler pygamberimize: «Şahyr, mejnun, jadygöý» diýip myjabat atyp, yslamyň tiz ýaýramagynyň önüni aljak bolup synanyşan wagtlary hem, Oňa ýalançydyr ýa-da haýyndyr diýip bilmediler. Hatda pygamberimiziň hatynu kabul eden Wizantiýa imperatorynyň: «Ozal şu adamynyň heý, ýalan sözlän ýeri bolupmydy?» diýip beren sowalyna Pygamberimiziň şol wagtky esasy duşmany Ebu Sufýan hem: – Ýok, bolan däldir – diýip, jogap bermäge mejbur bolupdy. Allatagala pygamberimize – Buýrulyşy ýaly gös-göni hereket et! – diýen taglymaty beripdi, pygamberimiz hem ömürboýy bu dogry ýoldan – syraty mustakymdan – çykmady.

Bir gezek mahzumylardan bie aýal maşgala ogurlykda tutulýar. Ol abraýly maşgaladandy, şol sebäpli hem kureýşler ol aýaly

jezalandyrmagyň tarapdary bolmadylar, hezreti Usameni bolsa araçy edip pygamberimiziň ýanyna iberdiler. Sebäbi, pygamberimiz hezreti Usameni örän oňat görerdi. Şonda hezreti pygamberimiz şeýle diýdi: *«Asly uly, gadymy millet bolup, bu gün boksa medeniýetlerinden hiç zat galmadyk Ysraýyl ogullary şunuň ýaly tarapgöýlik edenleri üçin heläk boldular. Olar kim garyp bolsa şony jezalandyrdylar, abraýly, baý adamlara bolsa jeza bermediler. Ogurlyk eden gyzym Patma bolaýanda-da men oňa degişli jezazyny bererdim»*. [1]

Salebe ogullaryndan bir topar adam Rebezeden Mekgä gelýärkäler şäheriň golaýynda bir ýerde düşläpdirler. Pygamberimiz olara duş gelip bir düýäni bahaladýar. Söwda edip çekeleşýärler-de ahyry el uruşýarlar. Pygamberimiz düýäni alyp şähre gaýdýar. Ýöne satanlar düýäni alanyň hezreti pygamberimizdigini bilmeýärdiler. Olar pulyny alman düýäni berip goýberenlerine ökünişip, özara gygyryşyp başlaýarlar. Şonda olaryň arasynda bir aýal:

– Bu goh-galmagalyňyz näme? Beýle maňlaýy giň adamyny biz-ä ozal görmändik. Üns berdiňizmi, onuň ýüzi on dördi gijäniň aýy ýaly nuranady – diýýär.

Ol aýal şeýle diýmek bilen, düýäni alanyň aldajak adama meňzemeýänini aýtmak isläpdir. Aradan köp wagt geçmänkä ýaňy iňrik garalyberende bir adam gelip, olara düýäniň bahasyny hem-de biraz iýer-içer ýaly zat getirip berýär-de: *«Bulary Resulalla iberdi»* diýýär. Ertesi ýaňky adamlar şähre barsa, pygamberimiz mesjitde musulmanlara wagyz-nesihat edip oturan eken. Şol wagt ensarlardan bir adam Salebe ogullarynyň bir wagtlar öz garyndaşyny öldürendigini, indem özüniň olardan ganyny alasy gelýändigini aýdyp durdy. Pygamberimiz oňa: *«Ýok, onyň bolmaz! Atasynyň eden günäsi üçin ogly günäkär däl»* diýip jogap berdi. [2] Bir gezek söweşde alnan oljalary paýlaşyp otyrkalar sabyr-etagatsyz birine pygamberimiz: *«Sabyrly bol, nobatyňa garaş»* diýip, hasasyny salgan wagty hasa onuň yüzüne degip, sähelçe ýerini sypjyrypdy. Şonda pygamberimiz ur-tut hasasyny onuň eline berip: *«Ynha ýüzüm»* diýse-de, ol kişi özüniň hata goýberendigine düşünip, pygamberimizden ötünç sorady. [3]

Pygamberimiz hakykatdan hem adalat we ynsap öýjügidir.

[1] Ibn Maje, «Hudud», 6/2547

[2] Şibli, «Asry Sagadat», terj. Ö.Ryza Dogrul, sad, 0.Zeki Mollaahmetogly II, 74.

[3] A.a.e. 75. Pedagogika we edep-terbiýe